

VILNIAUS UNIVERSITETAS

GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETAS

Mikrobiologijos ir biotechnologijos katedra

Dieninių studijų skyriaus

II kurso mikrobiologijos studentė

Eglė Paškevičiūtė

**GRAM TEIGIAMŲ MAISTO PATOGENŲ
FOTOSENSIBILIZACIJA MAISTO MATRICOSE**

Magistro studijų baigiamasis darbas

Magistrinio darbo vadovė:

Habil. dr. Živilė LUKŠIENĖ

Vilnius

2009

TURINYS

Sutrumpinimų sąrašas	4
IVADAS	5
1. LITERATŪROS APŽVALGA	7
1.1. Maisto produktų saugos problemos	7
1.1.1. <i>Listeria monocytogenes</i> ir listeriozė	8
1.1.2. <i>Bacillus cereus</i> ir jo sukeltos infekcijos	9
1.2. Naujos technologijos maisto produktų saugai	10
1.2.1. Jonizuojanti spinduliuotė	10
1.2.2. Ultragaras	11
1.2.3. Impulsinis elektrinis laukas	12
1.2.4. Aukštas hidrostatinis slėgis	13
1.2.5. Galinga impulsinė šviesa	14
1.3. Fotosensibilizacija	15
1.3.1. Fotosensibilizacijos indukuotos reakcijos	15
1.3.2. Pažeidimų pobūdis	16
1.3.3. Bakterijų jautrumas fotosensibilizacijai	17
1.3.4. Fotosensibilizatoriai.....	19
1.3.5 Šviesos šaltiniai fotosensibilizacijoje.....	21
2. EKSPERIMENTINĖ DALIS	22
2.1. Tyrimo objektai	22
2.2. Reagentai	22
2.3. Terpės ir tirpalai	22
2.4. Darbo metodikos	23
2.4.1. Bakterijų auginimas ir suspensijų paruošimas.....	23
2.4.2. <i>Bacillus cereus</i> ATCC 12826 sporų suspensijos paruošimas	24
2.4.3. Pakuočių paruošimas ir inokuliacija	24
2.4.4. <i>Listeria monocytogenes</i> ATC _{L3} C 7644 bioplėvelių auginimas ant pakuočių paviršiaus	25
2.4.5. Maisto matricų paruošimas ir inokuliacija	25

2.4.6. Inkubavimas su fotosensibilizatoriumi	26
2.4.7. Apšvita	26
2.4.8. Gyvybingumo nustatymas	26
3. REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	28
3.1. <i>Listeria monocytogenes</i> ATC _{L3} C 7644 inaktyvacija <i>in vitro</i>	28
3.2. <i>Bacillus cereus</i> ATCC 12826 inaktyvacija <i>in vitro</i>	30
3.3 <i>Bacillus cereus</i> ATCC 12826 sporų inaktyvacija.....	31
3.4 <i>Listeria monocytogenes</i> ATC _{L3} C 7644 bioplėvelių inaktyvacija ant pakuočių paviršiaus	33
3.5 <i>Bacillus cereus</i> ATCC 12826 adhezija ant maisto matricų ir fotoinaktyvacijos efektyvumas	35
3.6. <i>Listeria monocytogenes</i> ATC _{L3} C 7644 adhezija ant maisto matricų ir fotoinaktyvacijos efektyvumas	41
4. IŠVADOS	42
SANTRAUKA	43
SUMMARY	44
PADĖKA	45
LITERATŪROS SĄRAŠAS	46

Sutrumpinimų sąrašas

IR – jonizuojanti spinduliuotė (angl. ionizing radiation)
HHP – aukštas hidrostatinis slėgis (angl. high hydrostatic pressure)
PEF – impulsinis elektrinis laukas (angl. pulsed electric field)
kfv/ml – kolonijas formuojančių vienetų skaičius mililitre
aps/min – apsisukimai per minutę
Gram (+) – Gram teigiamas
Gram (-) – Gram neigiamas
ALA – aminolevulininė rūgštis (angl. aminolevulinic acid)
Pp IX – protoporfirinogenas
PMBN – polikatijoninis peptidas polimiksinas B
LPS – lipopolisacharidas
LTR – lipoteicho rūgštis
EDTA – etilendiaminotetraacetatas
Tyr – tirozinas
Met - metioninas
His - histidinas
Mg – magnis
Zn – cinkas
Cu – varis
Na⁺ - natrio jonai
K⁺ - kalio jonai
O₂⁻ - superoksido radikalas
HO• - hidroksido radikalas
H₂O₂ – vandenilio peroksidas
¹O₂ – singletinis deguonis
OT – optinis tankis
LB - Luria Bertani terpė
LBA - Luria Bertani Agar terpė

IVADAS

Maistas yra esminė pasaulio kultūros ir civilizacijos dalis, turinti didžiulę reikšmę tiek ekonomikai, tiek visuomenės sveikatos apsaugai. Atvirame ir globalizuotame pasaulyje svarbu garantuoti, kad gyventojai būtų užtikrinti, jog jų vartojami maisto produktai yra saugūs. Maisto saugumo problema tampa vis aktualesnė dėl vis gausesnio svetimų gamtai cheminių medžiagų vartojimo, didėjančios oro, vandens bei dirvožemio taršos, augančio vartojimo.

Naujos technologijos, naudojamos maisto produktų saugai užtikrinti turi pasižymėti ne tik geru antimikrobiniu efektu, bet taip pat pailginti produktų galiojimo trukmę bei nekeisti nei fizikinių, nei cheminių maisto parametrų. Apsaugos metodai, tokie kaip veikimas karščiu bei cheminiais preparatais, ilgą laiką naudojami pramonėje dažnai siejami su tokiais maisto produktų pakitimais kaip organoleptinių savybių pokyčiai bei maistinės vertės sumažėjimas. Veikimas karščiu gali pakeisti sensorines maisto savybes ir net palyginti žemoje temperatūroje sukelia skonio ir aromato pokyčius (Lee, 2004). Didėjantys reikalavimai verčia mokslo visuomenę ieškoti naujų, alternatyvių metodų, kurie būtų nekenksmingi nei žmogui, nei jo aplinkai. Pagrindinės neterminės ir necheminės technologijos, pasižyminčios geru efektyvumu ir saugumo santykiu yra: jonizuojanti spinduliuotė, ultragarsas, aukštas hidrostatinis slėgis, impulsinis elektrinis laukas, impulsinė UV šviesa. Teoriškai fotosensibilizacija atitinka visus keliamus reikalavimus – tai saugus, greitas ir efektyvus metodas.

Fotosensibilizacijos esmę sudaro trijų komponentų: fotosensibilizatoriaus, matomos šviesos ir deguonies sąveika. Deguonies turinčioje aplinkoje indukuojamos radikalinės citotoksinės reakcijos, dėl kurių sutrinka ląstelių veikla ir jos žūva. Fotosensibilizacija pagrįsti metodai plačiai taikomi onkologijoje, gydant aterosklerozę, artritus. Žudantis šviesos poveikis mikroorganizmams parodytas jau seniai. Antimikrobiniu fotosensibilizacijos veikimu susidomėta dar ir todėl, kad šio metodo efektyvumas nepriklauso nuo mikroorganizmo jautrumo antibiotikams taip pat nėra pavojaus, kad mikroorganizmai tokiam poveikiui taps atsparūs.

IŠVADOS

1. Gauti rezultatai rodo, kad fotosensibilizacija su chlorinu e6 yra tinkamas metodas Gram teigiamų maisto patogenų *Listeria monocytogenes* ir *Bacillus cereus* inaktyvacijai *in vitro*:

- gauta 7 log *Bacillus cereus* ATCC 12826 inaktyvacija;
- gauta 7 log *Listeria monocytogenes* ATCL3C 7644 inaktyvacija.

2. Šių patogenų adhezija ant poliolfeno ir tolesnė visiška inaktyvacija fotosensibilizacijos būdu įgalina daryti išvadą, kad šis metodas gali būti taikomas maisto pakuočių sterilizacijai.

3. *Bacillus cereus* ATCC 12826 ir *Listeria monocytogenes* ATCL₃C 7644 inokuliuoti ant maisto matricos paviršiaus gali būti inaktyvuoti fotosensibilizacijos pagalba 99-99,9%. Tai atveria galimybes naujo maisto saugos metodo vystymui.